

LUNDS UNIVERSITET

Ekonomihögskolan

Institutionen för handelsrätt

Exportkreditnämndens garantisystem: *garanti,
borgen eller försäkring?*

Simon Johansson

Kandidatuppsats

15 högskolepoäng

Handledare

Henrik Norinder

HARK11 Kandidatuppsats i handelsrätt, 15 hp

Handelsrätt

HT10

Summary

Exportkreditnämnden is a government agency that has existed since 1933, with the primary purpose of issuing government securities to promote Swedish exports. Exportkreditnämnden choose to call this security guarantee. However, securities issued by Exportkreditnämnden typical features of both bond and insurance. The purpose of this thesis is to examine which of the concepts of bond, insurance or warranty Exportkreditnämnden set out to their customers and what the consequences are. When security is issued, the characteristics have been to all three concepts, it is most interesting, and a challenge to try to straighten out the question mark that exists.

The thesis begins with a historical perspective in which Exportkreditnämnden from its start in 1933 discussed. Then follows a general description of what Exportkreditnämnden stands for and what its purpose and guidelines. Furthermore, according to a review of the three central concepts of bond, insurance and warranty. legal usage is in focus when a legal case with Exportkreditnämnden involved a thorough consideration. The report ends with views from the doctrine and the views of a senior lawyer at Exportkreditnämnden.

In my conclusion, I find that Exportkreditnämndens security despite the parables to both guarantee and warranty in effect is insurance. However, I discover that Exportkreditnämnden can not apply the concept of insurance for their safety when they are not engaged in insurance business under current legislation.

Keywords: Exportkreditnämnden, bond, insurance, warranty.

Sammanfattning

Exportkreditnämnden är en statlig myndighet som existerat sedan 1933, med huvudsyfte att utfärda statliga säkerheter till att främja svensk export. Exportkreditnämnden väljer att kalla denna säkerhet för garanti. Emellertid har säkerheterna Exportkreditnämnden utfärdar typiska drag av både borgen och försäkring. Syftet med denna uppsats är att undersöka vilket av begreppen borgen, försäkring eller garanti Exportkreditnämnden ställer ut till sina kunder och vad konsekvenserna av detta blir. Då säkerheten som ställs ut har typdrag av alla tre begreppen är det högst intressant, och en utmaning att försöka räta ut de frågetecken som råder.

Uppsatsen tar sin början i ett historiskt perspektiv där Exportkreditnämnden från sin start 1933 diskuteras. Sedan följer en allmän beskrivning av vad Exportkreditnämnden står för och vad dess syfte och riktlinjer är. Vidare följer en genomgång av de tre centrala begreppen borgen, försäkring och garanti. Rättspraxis står i fokus då ett rättsfall med Exportkreditnämnden inblandad diskuteras grundligt. Utredningen avslutas sedan med åsikter ur doktrinen samt synpunkter av en ledande jurist på Exportkreditnämnden.

I min slutsats finner jag att Exportkreditnämndens säkerhet trots liknelser till både borgen och garanti i själva verket är en försäkring. Emellertid upptäcker jag att Exportkreditnämnden inte kan tillämpa begreppet försäkring för sin säkerhet då de inte utövar försäkringsrörelse enligt gällande lagstiftning.

Nyckelord: Exportkreditnämnden, borgen, försäkring, garanti.

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Ämne och bakgrund.....	1
1.2 Syfte och frågeställning.....	1
1.3 Metod och material.....	2
1.4 Avgränsning och disposition.....	3
2. Allmänt om Exportkreditnämnden.....	4
2.1 Ett historiskt perspektiv.....	4
2.2 Vad är Exportkreditnämnden?.....	5
2.3 Exportkreditnämndens syfte.....	6
2.4.1 Riktlinjer och styrning och Exportkreditnämnden.....	7
2.4.2 Interna riktlinjer för Exportkreditnämnden.....	7
2.5 Exportkreditnämndens garantisystem.....	8
2.6 Sammanfattning.....	9
3. Borgen, försäkring och garanti.....	10
3.1 Om borgen.....	10
3.2 Om försäkring.....	11
3.3 Om garanti.....	13
4. Utredning huruvida EKN:s garanti är att klassas som borgen, försäkring eller garanti.....	14
4.1 Exportkreditnämndens allmänna villkor.....	14
4.1.1 Rätt till ersättning.....	15
4.1.2 Upplysningsplikt.....	16
4.1.3 Minska skadan.....	17
4.2 Rättspraxis.....	18

4.3	<i>Fördjupning i försäkringar; garanti- och kreditförsäkringen</i>	21
4.3.1	<i>Garantiförsäkringen</i>	21
4.3.2	<i>Kreditförsäkringen</i>	22
4.4	<i>Åsikter i doktrinen om Exportkreditnämnden</i>	23
4.5	<i>Övriga synpunkter</i>	24
4.6	<i>Sammanfattning</i>	25
5.	<i>Sammanfattning och slutsats</i>	26
5.1	<i>Sammanfattning av innehåll</i>	26
5.2	<i>Slutsatser</i>	27

Förkortningar

EKN	Exportkreditnämnden
TR	Tingsrätt
HovR	Hovrätt
HD	Högsta domstolen
Prop.	Proposition
SEK	Svenska kronor
HB	Handelsbalken
FRL	Försäkringsrörelselag (1982:713)
FAL	Försäkringsavtalslag (2005:104)

1. Inledning

1.1 Ämne och bakgrund

Under de senaste årtiondena har handel över landsgränser ökat. Export är ett nyckelord för en stats framgång och välfärd. För att säkra ett lands export använder sig många länder utav statliga garantier för att främja och värna om deras export. Sverige gjorde i början på 1930-talet detsamma och bildade den statliga myndigheten Exportkreditnämnden. I den ständiga globalisering som råder är statliga garantier som Exportkreditnämnden ställer ut fördelaktiga i många perspektiv. Staten garanterar alla Exportkreditnämndens åtaganden, och säkrar därmed deras resurser i förhållande till vad de avtalat. Exportkreditnämnden har inte heller något formellt avkastningskrav gällande sin verksamhet och kan därför erbjuda sina kunder förmånliga garantier. Dessa garantier är lukrativa för garantitagarna vilket i slutändan främjar svensk export. Exporterande företag i synnerhet är intresserade av säkerhet när dem handlar över Sveriges gränser, säkerhet Exportkreditnämnden kan erbjuda i form av deras garantisystem. Exportkreditnämndens säkerhet de ställer ut är i garantiform, men likheten gentemot institut som borgen och försäkring är påtagliga.

Undersökningen kommer behandla Exportkreditnämndens garantisystem. Som synes är benämningen på Exportkreditnämndens säkerhet *garanti*, men det är emellertid inte helt klart att det är en garanti. Likheterna med borgen och försäkring är många och en undersökning är på sin plats för att försöka fastställa dess rätta juridiska natur.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilken typ av säkerhet Exportkreditnämnden ställer ut och erbjuder sina kunder. Exportkreditnämnden väljer att kalla den garanti formellt, men mycket tyder på att den är starkt influerad av försäkring och borgen och

kanske rent juridiskt är någon av de två. Exportkreditnämnden ställer sig själva osäkra till att kalla sin säkerhet just garanti.¹ Detta har sporrat mig till att undersöka vilken rättslig titel Exportkreditnämndens säkerhet borde ha och hur det i så fall påverkar Exportkreditnämnden som myndighet och dess kunder rent juridiskt.

Jag har för avsikt att i uppsatsen redogöra något mer ingående de övriga begrepp Exportkreditnämndens garanti kan titulera sig och vad följderna av detta kan tänkas bli. Min ambition är att i slutändan av uppsatsen ha så mycket information att jag kommer kunna fastställa huruvida titeln på Exportkreditnämndens säkerhet är juridiskt korrekt eller om en annan titel är att föredra. Med anledning av detta lyder min frågeställning;

Exportkreditnämnden erbjuder säkerhet, är denna säkerhet i själva verket borgen, försäkring eller garanti och vad blir konsekvenserna av detta?

1.3 Metod och material

Jag har använt mig av juridisk metod på så vis att min uppsats delvis är uppbyggd på ett avgörande i Högsta domstolen där Exportkreditnämnden var inblandade. Vidare har jag funnit gällande förordningar för Exportkreditnämnden och även tidigare förordningar som varit av värde där Exportkreditnämnden berörts. Dessutom har jag försökt framhäva förarbeten i den mån det har varit möjligt att använda det i min uppsats i form av tidigare propositioner och Statens offentliga utredningar. Emellertid har informationen varit begränsad varvid denna form av rättskällor begränsats.

Förutom den juridiska metoden har jag vidare använt mig av litteratur som innehållt all tänkbar information om Exportkreditnämnden som jag kunnat använda i min uppsats. Litteraturen har varit begränsad, vilket inneburit att källorna blivit något färre än planerat. Efter telefonsamtal med kommunikationschef Beatrice Arnesson på Exportkreditnämnden den 3/12 2010 erhöll jag den 6/12 2010 via korrespondens Exportkreditnämndens interna kreditpolicy som jag använt i min uppsats. Vidare genomförde jag den 10/12 2010 en telefonintervju med Zlatko Salcic, *senior legal counsel*, på Exportkreditnämnden där jag ställde frågor och erhöll värdefull information till min uppsats.

Jag har försökt värdera mina källor utifrån den kunskapen jag förfogar över och därifrån på ett källkritiskt sätt värderat informationen som tagits med i uppsatsen.

---

¹ Salcic Zlatko, telefonintervju den 10/12 2010.

1.4 Avgränsning och disposition

Då utrymmet är begränsat i uppsatsen har jag valt att fokusera på tre begrepp och utreda dessa och sätta dem i liknelse med varandra och mot Exportkreditnämndens garanti. Anledningen till att jag valt att jämföra Exportkreditnämndens garantisystem med borgen och försäkring är de slående likheter mellan Exportkreditnämndens säkerhet och de två instituten. Jag kommer att utreda dessa begrepp grundligt med reservation för garanti. Då Exportkreditnämnden redan benämner sin säkerhet just garanti har jag lagt mer utrymme i uppsatsen på att fastställa huruvida borgen och försäkring faller inom ramen för Exportkreditnämndens säkerhet. Inte heller bankgarantier har jag lagt någon vikt på då Exportkreditnämnden inte faller inom ramen för bankverksamhet. Gällande borgen har jag inte fokuserat på enkel eller proprieborgen utan istället på att fastställa kriterierna för att borgen skall existera. De borgensrättsliga reglerna i handelsbalken kommer jag inte heller behandla.

Inom Exportkreditnämndens garantisystem kommer jag inte fokusera på de land- och kommersiella riskbedömningarna Exportkreditnämnden gör på ett omfattande vis. Jag har också utelämnat OECD:s verksamhet i uppsatsen.

Dispositionen i uppsatsen är uppbyggd så att läsaren initialt i kapitel två får en grundläggande dragning av Exportkreditnämnden där all nödvändig information erhålls om myndigheten för att bilda sig en uppfattning om vad Exportkreditnämnden är och hur dess verksamhet är uppbyggd. Därefter följer i nästkommande kapitel en grundlig genomgång av de tre begreppen borgen, försäkring och garanti för att läsaren ska få en god uppfattning vad dessa tre begrepp innebär.

I kapitel fyra börjar så utredningen för att utreda huruvida Exportkreditnämndens garanti verkligen är en garanti eller något av de två andra begreppen. Här följer en genomgång av Exportkreditnämndens allmänna villkor samt en genomgång av förekommande rättspraxis.

Uppsatsen avslutas med en sammanfattning och avslutande anmärkningar i det femte kapitlet där jag redogör för vad jag kommit fram till i utredningskapitlet.

2. Allmänt om Exportkreditnämnden

2.1 Ett historiskt perspektiv

Efter börskraschen och en kraftig ekonomisk tillbakagång i Sverige och hela världen år 1929, något som orsakade accelererande arbetslöshet och minskad export under början på 1930-talet, ledde till att Exportkreditnämnden, hädanefter EKN, grundades i Sverige som en temporär lösning på den negativa handelsspiralen som rådde.² Vid tiden för EKN:s grundande uppfattades Sveriges ekonomi vara i krisläge.³ Statliga garantier skulle få fart på den svenska exporten och bidra till minskad arbetslöshet var motivet. Under början av 1930-talet hade de allra flesta ur Sveriges synvinkel konkurrerande länder infört statliga exportkreditsystem. Det ansågs därför viktigt att Sverige införde en liknande verksamhet.⁴ Förordningarna som utfärdades gjorde gällande att EKN enbart var en temporär lösning som skulle gälla ett år framåt. I instruktionerna nämndes att EKN skulle värna för att "statens risk i största möjliga utsträckning" skulle begränsas utan att stödet i form av garantin skulle nedsättas.⁵

De första trettio levnadsåren för EKN beskrivs i doktrinen som minst sagt osäkra.⁶ Först år 1963 blev EKN en permanent inrättning.⁷ EKN:s verksamhet under 1960-talet blomstrade rent ekonomiskt vilket ledde till överskott och framledes att premierna garantitagarna betalade kunde sänkas, 1969 sänktes premierna med hela 15 %.⁸ Under 1970-talet fortsatte den positiva inriktningen med låga premier och höjda maximibelopp för EKN:s garantiram.⁹ Denna fortsatta offensiv har gjort EKN till vad de är idag.

---

² Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 33f.

³ Prop. 1989/90:44 punkt 2.3

⁴ Sjögren Hans, I en värld av risker s. 36.

⁵ Prop. 1989/90:44 punkt 2.3

⁶ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 33.

⁷ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 34.

⁸ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 55.

⁹ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 55f.

2.2 Vad är Exportkreditnämnden?

Exportkreditnämnden är en statlig myndighet, och kan ses som en blandning av en bank-, försäkrings- och myndighetsverksamhet.¹⁰ EKN har uppdrag att främja svensk export och svensk internationalisering. Detta gör EKN för svenska exportörer och banker i exportsituationer genom att försäkra exportföretag och banker mot risken att inte få betalt vid en affär utom Sveriges gränser, så att de på det viset kan fortsätta sin verksamhet och etablera sig ytterligare.¹¹ Marknader och länder som annars står för en hög risk med till exempel korrupktion och krig blir tillämpliga marknader tack vare EKN:s verksamhet, då de kan garantera affären genom sin garantiåtagande.

EKN har som bekant existerat sedan 1933 och har under de senaste åren ökat sin verksamhet i rask takt. Från år 2009 till 2010 ökade till exempel EKN:s garantiram från 350 till 500 miljarder SEK.¹²

Då EKN är ett statligt organ är det därmed ingen juridisk person och eventuella juridiska processer sker direkt mot staten, och eventuell tvist löses via skiljedom.¹³ Om EKN skulle stämmas så är det de facto den svenska staten som stäms.

Den fundamentala drivkraften i EKN:s verksamhet är att erbjuda konkurrenskraftiga lösningar för svenska exportörer som behöver täcka olika typer av risker i sin verksamhet i affärer med andra företag och länder.¹⁴ En stor fördel EKN har i sin verksamhet är att de hela tiden har ett styrkeförhållande gentemot en gäldenär då staten garanterar alla EKN:s åtaganden, och säkrar därmed EKN:s resurser i förhållande till vad de avtalat.¹⁵ I sitt åtagande att stödja svensk export har EKN i princip ett borgensåtagande från staten som garanterar dess verksamhet.¹⁶

---

¹⁰ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 12.

¹¹ Information hämtad från <http://www.ekn.se/sv/Om-EKN/Verksamhet/>

¹² Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 146.

¹³ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 12.

¹⁴ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 15.

¹⁵ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 13.

¹⁶ Prop. 1989/90:44 punkt 3.1.1

2.3 Exportkreditnämndens syfte

I förordning (2007:656) om exportkreditgaranti stadgas i 1 § följande gällande hur förutsättningarna för beviljandet av exportkreditgaranti skall bedömas;

”I syfte att främja svensk export av varor och tjänster samt det svenska näringslivets internationalisering och konkurrenskraft får Exportkreditnämnden utfärda statsgaranti (exportkreditgaranti) för täckning av förlust i anslutning till exportaffärer om det föreligger ett betydande svenskt intresse. Ett svenskt intresse föreligger om den verksamhet som skall garanteras bedöms vara av svenskt samhällsintresse eller på annat sätt till gagn för den ekonomiska utvecklingen i Sverige.”¹⁷

Det senaste regleringsbrevet från regeringen till EKN år 2010 slår fast att EKN ska främja svensk export, genom att garantier utfärdas i samverkan med andra svenska exportfrämjande aktörer och presenteras som en del av Sveriges samlade exportfrämjande. Verksamheten ska bedrivas så att samarbetsmöjligheter med myndigheter och organisationer med uppgift att stödja företagsutveckling och internationalisering nationellt, regionalt och lokalt tas till vara.¹⁸

Det ekonomiska målet är att intäkterna från garantiverksamheten ska täcka kostnaderna för verksamheten på lång sikt.¹⁹ EKN har således inte något avkastningskrav likt ett försäkringsinstitut.²⁰ Inkomsterna disponeras av EKN. Avgifterna, premierna, som tas ut beroende på hur stor risken är bestäms av EKN.

Den löpande verksamheten finansierar EKN genom exportföretagens premier. Men den kapitalstock som EKN förvaltar kommer från skattemedel.²¹

---

¹⁷ Förordning (2007:656) om exportkreditgaranti § 1.

¹⁸ http://www.ekn.se/Global/Policydokument/Regleringsbrevet_2010.pdf (Det årliga regleringsbrevet från regeringen, 2010)

¹⁹ http://www.ekn.se/Global/Policydokument/Regleringsbrevet_2010.pdf (Det årliga regleringsbrevet från regeringen, 2010)

²⁰ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 16.

²¹ Motion 2008/09:N207 Exportkreditnämnden, motion till riksdagen.

2.4.1 Riktlinjer & styrning för Exportkreditnämnden

Den svenska regeringen utser EKN:s styrelse och generaldirektör. Ansvarig i regeringen för EKN är handelsministern.²² EKN leds av en styrelse som enligt bestämmelse från regeringen skall bestå av högst tio ledamöter. EKN bestämmer emellertid själv sin budget och hur stor personalstyrkan skall vara.²³

EKN styrs genom gällande förordningar samt en särskild instruktion från regeringen, vilken ges i det årliga regleringsbrevet. I regleringsbrevet fastställs bland annat garantiramen EKN har att arbeta med i sin garantigivning.²⁴

Den huvudsakliga förordning EKN ska rätta sig efter är förordning (2007:1217) med instruktion för Exportkreditnämnden. Den förordningen hänvisar i sin tur till tre andra förordningar som EKN skall operera under.²⁵

2.4.2 Interna riktlinjer för Exportkreditnämnden²⁶

EKN har även ett internt styrinstrument med riktlinjer som jag fått ta del av. Som intern *policy* gäller för EKN att ”garantigivningen ska stå i proportion till motpartens återbetalningsförmåga och betalningsvilja. Höga krav på etik- och miljöhänsyn ska gälla i garantigivningen.”²⁷

Där framgår även att det är av yttersta vikt att de risker EKN kan exponeras för, identifieras och värderas i kreditriskhanteringen. Motparten ska kunna riskklassificeras, och återbetalningsförmåga och betalningsvilja kan bedömas. Därpå ska en riskavspeglande premie samt garantiprocentssats bestämmas.²⁸ I själva behandlingsprocessen ska dualitetsprocessen tillämpas, ingen får således ensam

---

²² Information hämtad från www.ekn.se

²³ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 13.

²⁴ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 13.

²⁵ Förordning (2007:1217) hänvisar till; Förordning (2007:656) om exportkreditgaranti, Förordning(2005:746) om investeringsgaranti, och Förordning (2009:320) om finansiering av utvecklingslån och garantier för utvecklingssamarbete. Exportkreditnämnden ska även agera efter (1981:665) om exportkreditfinansiering med statligt stöd där de ska samverka med AB Svensk exportkredit.

²⁶ Hela stycket behandlar EKN – Kreditpolicy som jag fått skickat till mig av kommunikationschef Beatrice Arnesson.

²⁷ EKN – Kreditpolicy punkt 1.

²⁸ EKN – Kreditpolicy punkt 2.

handlägga en transaktion genom hela behandlingskedjan.²⁹ När väl beslut om garanti är taget ska kreditbevakningar göras i skadeförebyggande syfte.³⁰ Uppföljning och rapportering av kreditrisk ska lämnas till styrelsen, innehållandes en objektiv och saklig bild av kreditrisken i respektive verksamhet.³¹ Slutligen framgår det att EKN ska sträva en efter en god kreditkultur så EKN:s verksamhet kan vara självbärande över tiden, och för att EKN självständigt ska kunna fullgöra sitt samhällsuppdrag.³²

2.5 Exportkreditnämndens garantisystem

Som tidigare nämnts är EKN en statlig myndighet och att EKN:s garantisystem är statligt utfärdade garantier. Detta innebär att staten tar på sig ett betalningsansvar, något som realiserar om EKN på något vis inte kan säkerställa sin solvens gentemot sina motparter.

Premierna som garantitagarna betalar till EKN finansierar verksamheten. Premierna, exklusive kostnader för administration förbättrar statsbudgetens saldo.³³ EKN kan i ekonomiskt goda tider bygga upp ett myndighetskapital som kan tjäna till buffert i något sämre tider.³⁴

Produkterna EKN erbjuder, i form av säkerheter, utgörs som bekant av olika garantier som var och en är skräddarsydda för att passa in i en viss typ utav affärsrisk och affärsprocess.³⁵

Den vanligaste garantin EKN ställer ut är garanti för fordringsförlust, som innebär att EKN täcker risken att köparen inte betalar enligt avtalet. Denna garanti har en kredittid som sträcker sig över ett år, det vill säga lång kredittid. För kredittid under ett år finns garanti för kundfordringar som är en motsvarighet men som har kortare kredittid, under ett år.³⁶

---

²⁹ EKN – Kreditpolicy punkt 2.1

³⁰ EKN – Kreditpolicy punkt 2.4

³¹ EKN – Kreditpolicy punkt 2.7

³² EKN – Kreditpolicy punkt 2.7

³³ Premierna är lagstadgade via förordning 2007:1217 med instruktion för exportkreditnämnden 10 § och förordning (2007:656) om exportkreditgaranti 9 §.

³⁴ Prop. 2008/09:86 s. 11.

³⁵ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 161.

³⁶ Information hämtad från <http://www.ekn.se/sv/Garantier/Exportkrediter/>

2.6 Sammanfattning

Kapitlet inleddes med en historisk genomgång av Exportkreditnämnden. Hur idén EKN föddes och beslöts. Hur EKN gick ifrån att vara en temporär verksamhet, och framledes blev en permanent inrättning. Senare förklarades vad EKN egentligen är för något och vad som kännetecknar verksamheten. EKN ska främja svensk export och internationalisering med hjälp av utfärdande av statliga garantier. Vidare är EKN ingen juridisk person då det är ett statligt organ och vid eventuella tvister sker talan direkt mot den svenska staten. Jag redogjorde sedan kring EKN:s syfte och riktlinjer, att EKN både via gällande förordningar och genom det årliga regleringsbrevet från regeringen ska arbeta för att gagna svensk export om det förefaller ett betydande svenskt intresse. Ett svenskt intresse föreligger om det bedöms vara av svenskt samhällsintresse eller på annat sätt gagnar Sverige rent ekonomiskt. Jag gick vidare igenom EKN:s interna riktlinjer där höga krav ställs på medarbetarna på EKN i kreditprövningen, och senare uppföljning och rapportering. Allt för att säkerställa EKN:s samhällsuppdrag. Sedan diskuterades EKN:s garantisystem där det framgick att EKN erbjuder en rad olika säkerheter, varav den vanligaste är garanti för fordringsförlust. I nästkommande kapitel kommer jag presentera de olika begreppen borgen, försäkring och garanti för att senare kunna göra en jämförelse dem emellan och försöka slå fast vilken typ av säkerhet EKN ställer ut till sina kunder.

3. Borgen, försäkring och garanti.

3.1 Om borgen

Borgen kännetecknas av att en kredittagare, det vill säga en gäldenär, får någon att gå i borgen för denne, en så kallad borgensförbindelse. Huvudsyftet är att ge borgenären ökad säkerhet för huvudfordringen. De grundläggande reglerna för borgensåtaganden förefaller i 10 kap *Handelsbalken, HB*.

Numera är borgen i det moderna samhället i större utsträckning bankers angelägenhet, och inte privatpersoner.³⁷ Detta beror på de ökade affärsmässiga borgensåtagandena som ökat, som i fallet med en bank då den iför sig som borgensman mot betalning.³⁸

De egenskaperna som tydligt kännetecknar borgen anses vara fyra stycken, varav det första är det så kallade trepartsförhållandet där det framgår att en person (borgensmannen) förbinder sig i ett avtal med en annan person (borgenären) att fullgöra till denna borgenär utifall att gäldenären inte fullgör sina förpliktelser gentemot borgenären enligt ett huvudavtal som finns mellan borgenären och gäldenären.³⁹

Den andra egenskapen som tydligt visar att det rör sig om borgen är den så kallade accessoriteten som kännetecknas av att ett rättsförhållande är beroende av ett annat rättsförhållande, vilket tydliggörs i borgensåtagandet då den är kopplad till en huvudförbindelse där borgensavtalet är ett underliggande avtal, utvecklat på sådant vis att det underliggande avtalet handhar vissa bestämmingar från huvudförhållandet.

Rättsförhållandet förhåller sig som så att borgensavtalet inte i första hand knyter an till borgenären i fråga, utan till skuldförhållandet mellan borgenären och gäldenären trots huvudsyftet att ge borgenären ökad säkerhet.⁴⁰ Borgensmannen svarar alltså uteslutande

---

³⁷ Lennander, Kredit och säkerhet, 2006, s. 38.

³⁸ Mellqvist, Persson, Fordran & skuld, 2007, s. 32.

³⁹ Lennander, Kredit och säkerhet, 2006, s. 72.

⁴⁰ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 39.

för vad gäldenären har att prestera till borgenären, men inte mer än så.⁴¹ Detta är utifrån lagstadgar emellertid inte fastställt.⁴²

Den tredje egenskapen är regressrätten, som innebär att borgensmannen ska kunna göra anspråk på det han presterat i gäldenärens ställe. Regressrätten är nära knuten till accessoriteten.⁴³

Utifrån detta borde det innebära att så länge det är ett trepartsförhållande, accessoriskt till en huvudförbindelse och regressrätten återfinns så är det ett borgensåtagande som således ska underkasta sig borgensreglerna. Riktigt så enkelt är det emellertid inte då det finns en fjärde egenskap hos borgen som kallas det negativa kriteriet.

Det negativa kriteriet medför att borgensreglerna bör praktiseras såtillvida rättsförhållandet inte i essentiell omfattning följer andra bestämmelser än det vanliga borgensavtalet. Med detta menar man att lag och handelsbruk går före en tillämpningsmodell som anses utvecklad i rättsvetenskapen.⁴⁴ Det finns många konkurrerande regler som är väldigt nära inpå de borgensrättsliga, och det är därmed lätt att hamna fel. Det negativa kriteriet är till för att ge utrymme för regler som framställts för en särskild näringsverksamhet eller specifika omständigheter⁴⁵

3.2 Om försäkring

Att definiera begreppet försäkring är absolut inte enkelt. Doktrinen skildrar svårigheterna att finna ett entydigt svar då det mesta som liknar en försäkring mycket riktigt också kan klassas som en försäkring.⁴⁶ Frågan har i stort inte heller besvarats i rättspraxis och det finns i doktrinen flera hundra högst seriösa definitioner av begreppet försäkring.⁴⁷ Det blir därmed nästintill omöjligt att utmärka alla försäkringsförhållanden. De typiska dragen för en försäkring får därmed istället frambringas.

En av de mest primitiva formerna av en försäkring är när den ingås via samverkan av olika personer, såsom att en grupp individer går samman och ersätter ett objekt som

---

⁴¹ Lennander, Kredit och säkerhet, 2006, s. 73.

⁴² Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 39.

⁴³ Lennander, Kredit och säkerhet, 2006, s. 73.

⁴⁴ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 50.

⁴⁵ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 50.

⁴⁶ Hellner, Försäkringsrätt, 1994, s. 6f.

⁴⁷ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 144.

eventuellt skulle råka gå sönder⁴⁸ I ett sådant fall sker en så kallad riskutjämning emellan denna grupp personer. Stora företag tillämpar ofta denna metod och tillhandahåller egna försäkringsbolag som kan stå för samma skydd som externa försäkringsbolag, en så kallad captive lösning.⁴⁹

Denna riskutjämning förekommer i försäkringsbranschen då bolag yrkesmässigt bedriver försäkringsrörelse och sluter avtal i stor kvantitet på likartade villkor. I de allra flesta fall inträffar ingen som helst skada men i de fall då förlust uppstår, allokeras förlusten genom tillskotten från alla som varit med och skrivit avtalen och därmed ingått i gemenskapen och bidragit med sin del.⁵⁰

Om det emellertid skulle vara så att någon i gemenskapen har ett något mer värdefullt objekt än någon annan i gemenskapen och som i slutändan kostar mer att ersätta, innebär detta en ökad risk för försäkringsrörelsen. För att komma till bukt med detta speglar det bidrag varje individ betalar den risk han eller hon tar samt ersättningsnivån individens objekt hamnar på.⁵¹ Denna riskutjämning arbetar de bolag som är verksamma inom försäkringsrörelser med dagligen, där de noga räknar ut så att bidragen från försäkringstagarna inte bara täcker risken, utan också eventuella omkostnader.

Det ska även vara fråga om en oviss händelse vid förlust för att rätt till ersättning från försäkringsrörelsen ska infinna sig.

I försäkringsrätten finns två centrala regelverk, Försäkringsavtalslagen (2005:104), FAL, och försäkringsrörelselagen (1982:713), FRL, där den förstnämnda behandlar särskilda försäkringsavtal som ingås mellan försäkringsgivaren och dennes kunder. Dessa regler är att betraktas som kontraktsrättsliga.⁵²

Försäkringsrörelselagen, FRL, stadgar bland annat hur en försäkringsrörelse ska bedrivas. Redan i 1:3 § FRL stadgas det att försäkringsbolag inte får driva annan rörelse än försäkringsrörelse såtillvida det inte föreligger särskilda skäl till det.

Emellertid slår ingen utav de två regelverken fast definitionen av begreppet försäkring.⁵³

För att försöka skilja på ett försäkringsavtal från andra avtal hänvisar *Ingvarsson, jur.dr.* i sin bok *Borgensliknande säkerhetsrätter till Manes*, som enligt sin definition i likhet med

---

⁴⁸ Hellner, Försäkringsrätt, 1994, s. 8.

⁴⁹ Ramberg, Kontraktstyper, 2005, s. 208f.

⁵⁰ Hellner, Försäkringsrätt, 1994, s. 8.

⁵¹ Hellner, Försäkringsrätt, 1994, s. 9.

⁵² Hellner, Försäkringsrätt, 1994, s. 3.

⁵³ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 144.

flera andra lika beskrivningar av begreppet försäkring beskriver ett problem som uppstår när man försöker skilja ett försäkringsavtal från andra avtal. Denna definition ser försäkringsavtalet som ett massavtal där det och inte som övriga avtal som ses som enskilda avtal. Manes nämner också kriteriet *likartade* vilket indikerar på massavtal, då avtalen liknar varandra.⁵⁴ Med andra ord menas att ett enskilt avtal inte är att tolkas som ett försäkringsavtal utan det fordras flera, liknande avtal kungjorda av samma rättssubjekt för att visa försäkringsavtalets egenart.⁵⁵

3.3 Om garanti

Konsumentverket definierar garanti som att det är säljarens ansvar att det du köpt fungerar och behåller sin kvalitet inom en viss tidsram, blir det fel på det du köpt inom denna tidsram har du rätt att kräva diverse åtgärder, när dessa åtgärder faller in, faller garantin in.⁵⁶

Då en potentiell försäkringstagare är ute efter är ett skydd mot ekonomiskt bortfall och vissa händelser i det angivna försäkringsavtalet inträffar, då kan det ses som en garanti.⁵⁷ Utifrån detta påstående är det lätt att notera att linjen mellan försäkring och garanti är suddig.⁵⁸ Begreppet garanti är oerhört brett, och doktrinen om garanti begränsad, vilket gör problematiken att definiera garanti än svårare. Jag kommer därför inte fördjupa mig alltför djupt i begreppet garanti utan istället titta närmare på de garantier som utfästs i försäkringsform såsom EKN:s i kapitel fyra.

---

⁵⁴ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 146.

⁵⁵ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 146.

⁵⁶ Information hämtad från <http://www.konsumentverket.se/Svar-fran-radgivarna/Sok-bland-fragor-och-svar/Sok-bland-fragor-och-svar/Garanti/>

⁵⁷ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 140.

⁵⁸ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 140.

4 Utredning huruvida EKN:s garanti är att klassa som borgen, försäkring eller garanti

4.1 Exportkreditnämndens allmänna villkor

Förordning (2007:656) om exportkreditgaranti stadgar i 12 § att EKN:s beslut gällande utfärdandet av garanti inte är överklagbart. Detta gör att EKN:s allmänna villkor blir gällande i samtliga situationer såtillvida inte EKN själva avtalar om annat. En genomgång av de allmänna villkoren är därför nödvändig för att utröna huruvida EKN:s garanti har typdrag som liknar borgen, försäkring eller garanti.

De allmänna villkor som jag valt att lägga mest fokus på då de behandlar frågor jag söker svar på, är *Allmänna villkor för exportkreditgarantier*, vilket också är de allmänna villkor som är mest omfattande och utnyttjas mest.⁵⁹ Dessa allmänna villkor fastställdes redan i mars 1982, och har således varit verksamma under lång tid vilket inneburit att de förändrats en rad gånger sedan de första gången skrevs, senast i oktober 1996, men de fundamentala delarna är likadana.⁶⁰

Till de allmänna villkoren följer anvisningar för att underlätta förståelsen och i detalj förtydliga vissa frågor. Dock är anvisningarna icke desto mindre bindande för såväl EKN som garantitagaren i samma grad som de allmänna villkoren.

---

⁵⁹ Salcic Zlatko, telefonintervju den 10/12 2010.

⁶⁰ Allmänna villkor för exportkreditgarantier; Förord.

4.1.1 Rätt till ersättning

Redan under punkt 2 ställs de fundamentala frågorna i uppsatsen på sin spets då punkt 2.1 allmänt förtydligar vad EKN:s garanti innebär, nämligen att garantin medför rätt till ersättning med viss procentuell andel av förlust som garantitagaren lidit på grund av att den till garantin hänförliga affären inte genomförts enligt träffat avtal. Dock ska förlusten vara av typen tillverkningsförlust eller fordringsförlust enligt punkt 2.2, samt vara orsak utav kommersiella eller politiska händelser enligt 2.3.

Garantitagaren har med andra ord rätt till ersättning, utifrån en procentuell andel om skaderekvisiten enligt de allmänna villkoren inträffat. Den procentuella andel EKN ersätter är allt som oftast 95 % av beloppet då det rör kommersiella och politiska händelser⁶¹

De olika förlusttyperna som omnämns i punkten 2.2 är som nyligen nämnts tillverkningsförlust och fordringsförlust. Tillverkningsförlust är förlust, som garantitagaren lider till följd av att avtalet helt eller delvis upphävts, innan garantitagaren slutfört sin prestation, till exempel kostnader för specialtillverkade varor.⁶² Fordringsförlust är förlust, då garantitagaren inte erhållit betalning för sin verkställda prestation från gäldenären.

Utifrån punkt 2.3 omnämns kommersiella och politiska händelser. Kommersiella händelser är situationer då gäldenären inte betalat för sig, till exempel då denne är på obestånd eller helt enkelt underlåtit att fullgöra sina betalningsförpliktelser gentemot garantitagaren.

Politiska händelser är emellertid något annorlunda, då det avses en rad olika situationer. Om en myndighet i utlandet utan förvarning vidtagit åtgärder som omöjliggjort eller fördröjt överföring av betalning, eller om myndigheten infört moratorium eller på något annat sätt befriat gäldenären från sina skyldigheter gentemot garantitagaren, detta är typexempel på politiska händelser som kan uppstå. Andra lite mer självklara politiska händelser som kan inträffa är krig, inre oroligheter, naturkatastrofer etc.

---

⁶¹ Salcic Zlatko, telefonintervju den 10/12 2010.

⁶² Information hämtad från <http://www.swedishtrade.se/Exportfakta/Handbocker-och-guider/finansieringsguiden/Alternativa-finansieringsupplagg/Finansiering-fore-leverans/>

4.1.2 Upplyningsplikten

Nästa punkt i de allmänna villkoren som är av intresse är garantitagarens upplysningsplikt, som behandlas i punkt 4.1 i de allmänna villkoren.

I 4.1 ställs en rad skyldigheter upp som garantitagaren är skyldig att skriftligen anmäla till EKN. De mest noterbara skyldigheterna är till exempel att garantitagaren är skyldig att anmäla om gäldenären inte erlagt betalning för fordran som omfattas av garantin inom en månad från förfallodagen, i denna anmälan ska också uppgifter finnas om vad den förmodade anledningen är till varför betalningen inte verkställts. Är förhållandet som så att garantitagaren har ytterligare fordringar gentemot gäldenären som inte omfattas av EKN:s garanti, och dessa förfaller till betalning och gäldenären inte betalar inom två månader från förfallodagen, då har garantitagaren anmälningsplikt gentemot EKN för detta om det kan antas att gäldenären har betalningssvårigheter.

Om garantitagaren struntar i att anmäla att betalning inte inkommit till denne inom tolv månader från förfallodagen anses garantin inte längre bindande för EKN avseende den fordran, oavsett om försummelsen att inte anmäla påverkat risken för ökad skada eller inte för EKN. Emellertid gäller inget av det som hittills skrivits om det är som så att garantitagaren är en bank.⁶³ Garantitagaren har också upplysningsplikt då denne efter garantins utfärdande fått kännedom om gäldenärens ekonomiska ställning som ökat risken för förlust under avtalet. Inte heller detta gäller om garantitagaren är en bank.

Slutligen har garantitagaren upplysningsplikt gentemot sitt eget förhållande, att det uppkommit svårigheter för garantitagaren själv att slutföra sin del av avtalet. Om garantitagaren försummat att anmäla dessa förhållanden och om detta därmed ökat risken för EKN, så ska skadeersättningen under garantin enligt de allmänna villkoren jämkas. Detta innebär att garantitagaren har mycket att förlora om denne inte hanterar upplysningsplikten på så sätt som de allmänna villkoren beskriver.

---

⁶³ Allmänna villkor för exportkreditgarantier; 4. Garantitagarens skyldigheter vid fara för skadefall m.m punkt 4.1

4.1.3 Minska skadan

Punkt 4.2 behandlar åtgärder vid riskökning, och stadgar att om händelser inträffar enligt punkt 4.1 som jag redogjorde för tidigare, så ligger det i garantitagarens händer att försöka minska eller undvika förlusten. Är garantitagaren tveksam om vilka åtgärder denne ska ta till för att göra detta, ska han rådgöra med EKN först innan han vidtar några åtgärder. Samma sak gäller här som tidigare, åsidosätter garantitagaren några av dessa bestämmelser så riskerar denne därmed att få ersättningsbeloppet som grundar sig på garantin, jämkat.⁶⁴

Det som kan konstateras utifrån de allmänna villkoren är att EKN:s garanti har liksom en försäkring *skaderekvisit*, EKN *ersätter skada eller förlust*, något som inte är krav för borgen.

Upplysningsplikt kännetecknar försäkring, inte borgen.⁶⁵ Enligt FAL råder upplysningsplikt på nästan samtliga försäkringstyper. Försäkringsavtalet som sådant är allmänt ansett som ett avtal där parterna är skyldiga att beakta varandra med tro och heder noggrant.⁶⁶ Ofta är försäkringsgivaren helt beroende av upplysningar denne erhåller från försäkringstagaren om omständigheter som rör försäkringen.⁶⁷

Skyldighet att *minska skadan* är också typiskt för försäkring, något som framgår ur FAL 4:7 § där den försäkrade skall minska skadan annars risker försäkringstagaren att få minskad ersättning.

---

⁶⁴ Allmänna villkor för exportkreditgarantier; 4. Garantitagarens skyldigheter vid fara för skadefall m.m punkt 4.2.1

⁶⁵ Salcic Zlatko, telefonintervju den 10/12 2010.

⁶⁶ Hellner, Försäkringsrätt, 1994, s. 133.

⁶⁷ Hellner, Försäkringsrätt, 1994, s. 133.

4.2 Rättspraxis⁶⁸

Ett avgörande från Högsta domstolen från 1999 gällande just Exportkreditnämnden är av högsta intresse för denna uppsats då frågan huruvida EKN:s garanti är att tolkas som garanti eller borgen ställs på sin spets. Vid tiden för avgörandet var dessutom EKN:s allmänna villkor som jag redogjort för tidigare likadant utformade som de är idag, med reservation för enstaka procentuell förändring i ersättningsnivån.⁶⁹

Industriförvaltningsaktiebolaget Kinnevik förde 1994 talan mot staten genom Exportkreditnämnden i Stockholms Tingsrätt. Kinnevik, liksom flera andra svenska stålföretag levererade under 1970- och 1980-talet stålprodukter till Polen. För att säkra dessa affärer erhöll Kinnevik garantier från EKN. Initialt var det Kinnevik själva som erhöll garantierna själva ifrån EKN, och den del EKN inte garanterade stod företaget själv för.

Senare kom Skandinaviska Enskilda Banken (SEB) och Svenska Handelsbanken (SHB) att bli garantitagare. De svenska bankerna lämnade krediter till de polska köparnas bank, Bank Handlowy w Waeszwie S.A (BHW) under förutsättning dels att EKN lämnade garantier till de svenska bankerna för BHW:s förpliktelser, samt att Kinnevik tecknade borgen för den del av krediten som inte täcktes av EKN:s garantier.

I två avtal daterade 1979 och 1980 lämnade SEB och SHB kredit till BHW i form av lån. För varje stålleverans lämnade senare EKN garantier till SEB och SHB och Kinnevik gick således i borgen till bankerna för del av lånet EKN inte garanterade.

I detta fall tog EKN på sig en garantiförbindelse, med de svenska bankerna som garantitagare och senare den polska banken som låntagare. Enligt de då rådande Allmänna villkoren EKN rättade sig efter knutna till affären framgick att garantin EKN ställde ut omfattade 85 % av den förlust SEB och SHB led till följd av att inte lånet helt eller till viss del återbetalades enligt villkoren. Resterade 15 % av fordringen, det vill säga självrisken, gick därmed Kinnevik i borgen för.

Det fanns inga som helst hinder för SEB och SHB att de skaffade sig säkerhet för de resterande 15 % som inte EKN garanterade. Kinnevik gick i borgen såsom för egen skuld

---

⁶⁸ NJA 1999 s. 325.

⁶⁹ Salcic Zlatko, telefonintervju den 10/12 2010.

gentemot de svenska bankerna tills full betalning sker och BHW fullgjort sin prestation enligt rådande avtal.

De allmänna villkoren stadgade vidare att SEB och SHB var skyldiga att överlåta fordringen om den förföll till betalning till EKN för att ersättning skulle betalas ut.⁷⁰ Om senare belopp flöt in till EKN efter det att garantin betalats ut till SEB och SHB skall först omkostnader såsom indrivning av fordran täckas, därefter skall det återstående belopp fördelas mellan EKN och garantitagaren enligt en procentuell fördelning som gäller för EKN:s betalningsåtagande enligt garantiförbindelsen, stadgar EKN:s Allmänna villkor.

Då betalning uteblev från BHW tog de svenska bankerna EKN:s garantier och Kinneviks borgensåtagande i anspråk. EKN:s betalade således ut 85 % av bankernas fordringar och Kinnevik resterande 15 %. I samma skede lät SEB och SHB överlåta vidare sina fordringar till EKN.

När belopp senare flöt in till EKN från den polska banken ansåg Kinnevik att de hade rätt att utfå ersättning av EKN avseende betalningarna från BHW enligt vad Kinnevik yrkade en fördelningsprincip som innebar att BHW:s betalningar skulle fördelas mellan EKN och Kinnevik i proportion av vad parterna erlagt till SEB och SHB. EKN bestred detta yrkande. Som grund för sitt yrkade åberopade Kinnevik borgensrättsliga principer, genom att de infriade borgensåtagandet gentemot de svenska bankerna ansåg de sig ha regressrätt gentemot EKN. Kinnevik hävdade även att eftersom de betalade självrisken på 15 % till bankerna, erhöll de regressrätt gentemot BHW enligt ett traditionsenligt borgensåtagande där BHW agerar gäldenär och Kinnevik borgensman. När sedan EKN tog över fordringen och kapital flöt in från BHW ansåg Kinnevik att de mot EKN istället hade regressrätt, särskilt med tanke på att SEB och SHB var tvungna enligt EKN:s allmänna villkor att överlåta fordringarna till EKN när de förföll, vilket också skäligen borde innebära att borgenssäkerheten också överlåtits. Närmare bestämt hävdade Kinnevik att EKN mottagit belopp för Kinneviks räkning, och då de båda är borgensmän ska beloppen fördelas. Kinnevik ansåg med tydlighet att EKN:s garanti var ett borgensåtagande.

Exportkreditnämnden å sin sida hävdade att de lämnat en garantiförbindelse med de svenska bankerna som garantitagare. Exportkreditgarantin, som erhålls genom att premie betalas, utgjorde enligt EKN varken en försäkring eller borgen utan ansågs vara en

---

⁷⁰ Behandlas i de befintliga allmänna villkoren i punkt 5.1.2 och lyder; ” Inför skadereglering avseende tillverkningsförlust är garantitagaren skyldig att till EKN överlåta sina rättigheter enligt avtalet jämte därför ställda säkerheter samt det anspråk på skadestånd, som kan tillkomma honom i anledning av förlusten, såvida EKN inte medger annat. Inför skadereglering avseende fordringsförlust är garantitagaren skyldig att till EKN överlåta den utestående fordringen jämte därtill hörande säkerheter samt eventuellt anspråk på skadestånd.”

självständig rättslig företeelse. EKN hade enligt sitt yttrande ingen som helst aning att de svenska bankerna valde att täcka sin självrisk och de ansåg därför att det inte berörde rättsförhållandet till EKN när Kinnevik infriade sin borgen.

TR fann att garantier EKN ställt ut kunde vara av sådan karaktär att borgensrättsliga principer är tillämpliga, de kunde till och med i väsentlig grad jämföras med borgensåtaganden. Utifrån detta ansåg domstolen att man kan se de båda parterna som borgensmän vilket ger dem ansvar för gäldenärens skulder, men detta ansvar är däremot delat emellan och inte solidariskt vilket annars var huvudregeln ansåg domstolen. Detta innebär att parterna inte kan vända sig till varandra utan bara till sina respektive motparter, vilket innebar att Kinnevik således inte hade någon regressrätt gentemot EKN. Domstolen fann vidare att det inte förelåg något rättsförhållande emellan EKN och Kinnevik trots att belopp flutit in till EKN från DHW och domstolen gick således på EKN:s linje.

Kinnevik överklagade till HovR som i likhet med TR slog fast att det förelåg ett delat ansvar för den polska bankens skulder, och inte solidariskt. Därmed sätts de borgensrättsliga principerna på garantiförbindelsen ur spel. Domen fastställdes på samtliga punkter.

Kinnevik överklagade till HD. Kinnevik hävdade ånyo att EKN:s garanti är en borgensförbindelse och åberopade borgensrättsliga principer. EKN å sin sida invände och hävdade att deras garanti vare sig är borgen eller försäkring, utan ett rättsinstitut *sui generis*.

HD slog fast att det inom doktrinen rådde delade meningar om EKN:s garanti och dess rättsliga status.⁷¹ HD slog emellertid fast att EKN:s åtagande gentemot de svenska bankerna SEB och SHB är jämförbart med ett borgensåtagande. HD noterade sedan utifrån redogörelsen att de avtalsvillkor och förhållanden som utmärker EKN:s garanti i flera avseenden skiljde sig från vad som normalt är att tolkas som borgen. HD skildrade att det emellertid inte finns någon klar definition av borgensbegreppet och att det i praxis inte finns någon i detalj formulerad definition av borgen, detta medför att EKN:s garanti därför kan betecknas som en typ av borgen.⁷² HD fastställde HovR:ns dom.

---

⁷¹ NJA 1999 s.333.

⁷² Se sidan 334.

4.3 Fördjupning i försäkringar: Garanti- och kreditförsäkringen

För att fördjupa mig i begreppet försäkring har jag inriktat mig på ett par typer av försäkring som är nära förknippade med garanti och borgen för att på så vis försöka fastställa om de faller inom ramen för EKN:s garanti, nämligen garanti- och kreditförsäkring.

I motsats till en vanlig försäkring som kan vara inriktad på sak- och personskada riktar sig dessa två typer av försäkringar uteslutande till allmän förmögenhetsskada, precis i likhet med EKN:s garanti.⁷³

4.3.1 Garantiförsäkring

Garantiförsäkringen har ett brett spektra som kan omfatta det mesta inom försäkringsgenren. En garanti i försäkringsform avser ett område, där utgångspunkten är att ett försäkringsbolag ger försäkringshavaren en säkerhet för en fordran mot den som tecknat försäkringen. Med garantiförsäkring syftas all försäkring som har till syfte att till den skadelidandes förmån täcka skadeståndsskyldighet.⁷⁴ En sådan garanti behöver inte avse enbart ett visst förhållande, utan kan avse en viss verksamhet eller försäkringstagarens förpliktelse i anledning av en verksamhet.⁷⁵

Garantiformen är knepig att bena ut rent juridiskt, språkbruket förändras och brist råder på vägledande praxis.⁷⁶ Det går inte att komma ifrån att likheten mellan garanti och borgen är slående, både till namn, form och ekonomiskt syfte. Detta gör att de allmänna reglerna för borgen påverkar avtalstolkningen.⁷⁷

Om nu inte garantiförsäkringen ses som borgen så är sannolikheten stor att den då ses som en ren försäkring och därmed utnyttjas gällande försäkringsregler istället.

---

⁷³ Salcic Zlatko, telefonintervju den 10/12 2010.

⁷⁴ Hellner, Försäkringsrätt, 1994, s. 478.

⁷⁵ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 140.

⁷⁶ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 141.

⁷⁷ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 141.

4.3.2 Kreditförsäkring

Enkelt uttryckt innebär kreditförsäkringen att ett försäkringsbolag tar på sig sig att ersätta en borgenär om dennes gäldenär inte är i stånd att betala för sig.⁷⁸

Hellner anser att den största skillnaden mellan kreditförsäkringen och borgen är att borgen allt som oftast ingås som ett individuellt avtal, grundat på borgensmannens begäran eller dennes välvilja att hjälpa gäldenären till sin kredit. Kreditförsäkringen däremot bygger på en riskfördelning, likt en vanlig försäkring där flera olika massavtal ter sig.⁷⁹ Han nämner också att det föreligger en affärsmässig prägel vid kreditförsäkring.⁸⁰

Det negativa kriteriet avgränsar emellertid borgen i fallet kreditförsäkring enligt Lennander,⁸¹ då trots att kreditförsäkringen fyller samma funktion som borgen, gäller likväl FAL:s regler, trots att de avviker starkt från borgensreglerna då det enligt Lennander inte fanns några praktiska skäl att föra in kreditförsäkring under borgen.⁸²

Till stöd för sitt påstående hänvisar Lennander till rättspraxis⁸³ där domstolen tolkar kreditförsäkringen på så vis att den kännetecknas av att åtagandet försäkringsgivaren står för stöttar gäldenärens förpliktelser samtidigt som försäkringsgivaren erhåller en premie för sin prestation.⁸⁴ En skiljaktighet mellan kreditförsäkring och borgen är enligt domstolen att i ett borgensåtagande strävar borgensmannen ofta efter att hjälpa huvudgäldenären till kredit, varpå borgen ingås. Kreditförsäkringen däremot bygger på tanken om riskfördelning och har en mer affärsmässig prägel.⁸⁵ Skillnaden rent rättsligt är att borgen följer borgensreglerna som regleras i HB medan kreditförsäkring regleras i FAL och FRL.

---

⁷⁸ Ramberg, Kontraktstyper, 2005, s. 212.

⁷⁹ Hellner, Försäkringsrätt, 1994, s. 478.

⁸⁰ Hellner, Försäkringsrätt, 1994, s. 478f.

⁸¹ Lennander, Kredit och säkerhet, 2006, s. 74.

⁸² Lennander, Kredit och säkerhet, 2006, s. 74.

⁸³ NJA 1999 s. 544, och HovR:ns uttalande om kreditförsäkring och borgen.

⁸⁴ NJA 1999 s. 550f.

⁸⁵ NJA 1999 s. 551.

4.4 Åsikter i doktrinen om Exportkreditnämndens garanti

Ingvarsson uttrycker i sin bok med tydlighet hur speciell Exportkreditnämndens garanti är. Den är av så speciell karaktär, att det knappt finns någon mening att skildra den som borgen eller försäkring.⁸⁶ Han diskuterar omkring NJA 1999 s. 325 som jag redogjort för där HD beskriver att EKN:s garanti skulle kunna ses som en typ av borgen och därmed kommer borgensreglerna till användning. Ingvarsson anser emellertid att utrymmet för att använda sig utav borgensreglerna måste ses som i högsta grad begränsat. Han anser att om någon garanti är så kallad *sui generis*, så är det just EKN:s.⁸⁷ Det vittnar om garantins unika och självständiga karaktär.

Sjögren uttrycker i sin bok I en värld av risker, att EKN:s garanti är att tolkas som ett civilrättsligt avtal mellan staten som agerar utställare via EKN och en förmånstagare.⁸⁸ När EKN bedömer nya affärer och risker görs bedömningarna likt en bank, medan garantin i stort sett följer praxis på försäkringsmarknaden som ett försäkringsavtal. Garantiförbindelsen EKN ställer ut kan definitivt ses som en motsvarighet till försäkringsbrevet på den privata marknaden anser Sjögren.⁸⁹ Försäkringsbrevet är den skriftliga handling som kungörs i samband med ingåendet av försäkringsavtalet.⁹⁰

Sjögren anser att det inte finns något som hindrar att EKN brukar termen försäkring istället för garanti. Ett byte av begreppen skulle emellertid inte förändra mycket i EKN:s fall då det enligt 1:1 § FRL stadgas att försäkringsrörelse endast får drivas av försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag, med vissa undantag vilka inte EKN faller inom.⁹¹ Sjögren får här stöd av Hellner som också uttrycker EKN:s garanti som en försäkring, men alltså inte kan göra detta på grund av det är en statlig myndighet och sålunda inte faller inom FRL och FAL.⁹²

---

⁸⁶ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 142.

⁸⁷ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 142.

⁸⁸ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 13.

⁸⁹ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 14.

⁹⁰ Information hämtad från Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/forsakringsbrev>

⁹¹ Sjögren, I en värld av risker, 2010, s. 14.

⁹² Hellner, Försäkringsrätt, 1994, s. 479.

4.5 Övriga synpunkter

Det kan således konstateras att det sannolikt är av formella skäl EKN inte kallar sin garanti för försäkring, något Zlatko Salcic, *senior legal counsel*, på EKN också anser. Salcic menar att deras garanti i själva verket är en försäkring men inte får kallas så eftersom staten inte är ett registrerat försäkringsbolag, alltså enbart av formella skäl.⁹³ När jag ber Salcic precisera EKN:s garanti tycker han den allra mest påminner om en kreditförsäkring.

EKN hävdade i rättspraxis att deras garanti är att tolkas som ”en självständig rättslig företeelse” och senare ett rättsinstitut *sui generis*.⁹⁴ Salcic anser inte att EKN:s garanti är att tolkas som *sui generis*, utan hävdar istället att dess juridiska natur pekar på att det är en försäkring.⁹⁵ En av Statens offentliga utredningar stärker Salcics påstående då denna ansåg att EKN:s garanti trots sitt namn, liknar en kundkreditförsäkring till sin utformning.⁹⁶

Vidare kan det slås fast att EKN inkasserar en premie för att utfärda sin garanti, något som är karateristiskt för försäkring.⁹⁷ Även självrisk är ett viktigt inslag i försäkring,⁹⁸ något även EKN tillhandahåller.⁹⁹

Som synes i utredningen talar alltså många faktorer för att EKN:s garanti i själva verket är en försäkring. Men det är bara att notera att det de facto spelar mindre roll huruvida EKN:s garanti förefaller vara en försäkring eller inte. Faktumet att EKN är en statlig myndighet gör att de aldrig kan ikläda sig rollen som försäkringsrörelse. Åtminstone inte så länge direktiven via förordningar fortsätter se ut som de gör.

Om EKN på något vis skulle kunna ikläda sig rollen som idkare av försäkringsrörelse, skulle gällande rätt sålunda bli Försäkringsavtalslagen (2005:104), FAL, och Försäkringsrörelselagen (1982:713), FRL. Däremot är det tveksamt huruvida dessa två,

---

⁹³ Salcic Zlatko, telefonintervju den 10/12 2010.

⁹⁴ NJA 1999 s.325, se sidan 330 och 332f.

⁹⁵ Salcic Zlatko, telefonintervju den 10/12 2010.

⁹⁶ SOU 1992:30 s. 34.

⁹⁷ Ramberg, Kontraktstyper, 2005, s. 221 och Salsic, Zlatko, telefonintervju den 10/12 2010. Själva premien regleras i femte kapitlet i FAL.

⁹⁸ Ramberg, Kontraktstyper, 2005, s. 210f.

⁹⁹ Information hämtad från <http://www.ekn.se/sv/Garantier/Om-problem-uppstar-i-affaren/Din-sjalvrisk-i-garantin/> och Salcic Zlatko, telefonintervju den 10/12 2010.

och i synnerhet FAL ställer sig i paritet med till exempel borgensreglerna som i stort erbjuder en bättre och mer komplett reglering.¹⁰⁰ FAL är emellertid i det stora hela dispositiv. Det finns dock ett par tvingande moment i FAL såsom till exempel försäkringstagarens skydd.¹⁰¹

4.6 Sammanfattning

Kapitlet inleddes med att grundligt gå igenom de allmänna villkor EKN använder sig utav vid sin garantiförbindelse. Begrepp som upplysningsplikt, minska skadan, rätt till ersättning vid skada nämndes. Begrepp som är typiska vid försäkring. Vidare gjordes en genomgång av rättspraxis.¹⁰² Domstolen fann att EKN:s garanti skilje sig från vad som normalt förknippades med borgen, men kunde betecknas som en typ av borgen. Sedan gick jag igenom garanti- och kreditförsäkring där det framgick att garantiförsäkringen var en betydligt bredare försäkring än kreditförsäkringen. Den senare har väldigt många kriterier som passar in på EKN:s garanti. Sedan tittade jag vad doktrinen uttrycker om EKN:s garanti. Ingvarsson hänvisade till *sui generis* och ansåg att garantin inte är tillämplig på borgensregler. Sjögren å sin sida med stöd av Hellner hävdade att EKN:s garanti likväl kan heta försäkring då den ter sig som en sådan. Men då EKN är en statlig myndighet och inte en försäkringsrörelse och således inte faller under FRL och FAL är det inte möjligt. Slutligen anser Salcic, att EKN:s garanti inte är att tolkas som *sui generis* då man synar dess juridiska natur. Han anser precis som Sjögren och Hellner att den till utseendet är en försäkring.

---

¹⁰⁰ Ingvarsson, Borgensliknande säkerhetsrätter, 2000, s. 158.

¹⁰¹ Betänkande 2004/05:LU4 Ny försäkringsavtalslag, Lagutskottets betänkande 2004/05:LU4.

¹⁰² NJA 1999 s. 325.

5 Sammanfattning och slutsats

5.1 Sammanfattning av uppsatsinnehåll

Uppsatsen inledde jag genom att berätta om Exportkreditnämnden ur ett historiskt perspektiv, och senare vad Exportkreditnämnden är och vad syftet med verksamheten är.

Detta kapitel stadgade att EKN är en statlig myndighet som har till huvuduppgift att främja svensk export. EKN är en säregen myndighet som kan ses som en kombination av bank-, försäkring och myndighetsverksamhet. Verksamheten finansieras utifrån premierna som erhålls från garantitagarna. Sedan redogjorde jag för riktlinjerna EKN har att rätta sig efter, gällande förordningar samt det årliga regleringsbrevet. Slutligen gick jag något noggrannare igenom garantisystemet EKN använder sig utav och de vanligaste garantierna myndigheten förfogar över.

Vidare presenterade jag i nästkommande kapitel begreppen borgen, garanti och försäkring som alla förknippats med EKN:s garanti. Här uttrycktes en fundamental del av uppsatsen för att finna förståelse i de olika begreppen för att sedan kunna använda dessa kunskaper i nästkommande kapitel då utredning om vad EKN:s garanti rättsliga status är.

I utredningsmomentet gick jag initialt igenom EKN:s allmänna villkor grundligt för att jämföra och hitta intressanta aspekter som kan föra garantin mot något av de centrala instituten. Sedan gick jag igenom ett rättsfall från HD där EKN agerade svarande part. Att involvera upplysningar från högsta instans ger förhoppningsvis ett speciellt värde för uppsatsen. Slutligen tittade jag i doktrinen som innehöll specifik information om just EKN:s garanti. För att sedan få EKN:s egna perspektiv på sin garanti var jag i kontakt med Zlatko Salcic som gav mig mycket värdefull information och intressanta infallsvinklar.

5.2 Slutsats

Jag har med stöd av de diskussioner som förts igenom uppsatsen bildat mig en bra uppfattning huruvida EKN:s säkerhet är att ses som något utav borgen, försäkring eller garanti. Utifrån utredningen har det framkommit information till att besvara min frågeställning som löd;

Exportkreditnämnden erbjuder säkerhet, är denna säkerhet i själva verket borgen, försäkring eller garanti och vad blir konsekvenserna av detta?

Utifrån materialet som framkommit kan det konstateras att EKN:s garanti och borgen ligger nära varandra. HD stadgade att garantin kan ses som borgen. Men tveksamheterna med att klassificera EKN:s garanti som borgen torde vara dels det negativa kriteriet och den affärsmässiga aspekten. I förhållande till en försäkring så ligger FAL så nära till hands att det negativa kriteriet bör sannolikt avgränsa borgen. Då garanti generellt ersätter försäkringstagaren inte bara ekonomiskt, så ter sig försäkring betydligt mer passande än garanti då EKN:s garanti uteslutande ersätter i skada och förlust i form av betalningsmedel. Övriga aspekter som definitivt talar för att det är en försäkring är begrepp som är typiska för just försäkring; upplysningsplikt, rätt till ersättning, minska skadan, premie och självrisk. Dessa kriterier är inte krav för borgen.

Men som framkommit ur utredningen gör faktumet att EKN är en statlig myndighet och inte utövar försäkringsrörelse att regelverken FAL och FRL inte kan tillämpas och EKN kan således inte kalla sin säkerhet för försäkring. Detta kan ställa till problem rent juridiskt då tveksamheterna ökar när EKN kallar sin säkerhet för garanti. För att lösa detta problem måste EKN kunna ikläda sig rollen att de idkar försäkringsrörelse. En lösning på problemet kan vara att ändra ägarstyrningen för EKN. Ett exempel på det är att bolagisera myndigheten vilket medför att försäkringar kan utfärdas och EKN kan ägna sig åt försäkringsrörelse även formellt.

Källförteckning

Offentligt tryck

Förarbeten

Prop. 2008/09:86 om åtgärder för förstärkt exportfinansiering

Motion 2008/09:N207 Exportkreditnämnden

Prop. 1989/90:44 om statlig medverkan vid finansiering av export m.m.

SOU 1992:30 Kreditförsäkring

2004/05:LU4 Betänkande ny försäkringsavtalslag

Rättspraxis

NJA 1999 s.325

NJA 1999 s.544

Litteratur – doktrin

Ingvarsson, Torbjörn, *Borgensliknande säkerhetsrätter*, första upplagan, Nordstedts juridik AB, Stockholm, 2000

Bergström, Claes, *Aktiebolagets grundproblem*, Tredje upplagan, Nordstedts juridik AB, Vällingby, 2009

Sjögren, Hans, *I en värld av risker*, första upplagan, Ekerlids förlag, Stockholm, 2010

Ramberg, Christina, *Kontraktstyper*, första upplagan, Norstedts juridik AB, Stockholm, 2005

Walin, Gösta, Borgen och tredjemanspant, andra upplagan, Norstedts juridik AB, Stockholm, 1996

Hellner, Jan, Försäkringsrätt, andra upplagan, Smegraf, Smedjebacken, 1994

Mellqvist, Mikael - Persson, Ingemar, Fordran & Skuld, åttonde upplagan, Iustus förlag AB, 2007

Lennander, Gertrud, Kredit och säkerhet, nionde upplagan, Iustus förlag AB, 2006

Övriga källor

Salcic Zlatko, chefsjurist Exportkreditnämnden, telefonintervju den 10/12 2010.

Arnesson Beatrice, kommunikationschef Exportkreditnämnden, telefonintervju den 10/12 2010.

Elektroniska källor

www.ekn.se , Hämtad 10/12 2010

<http://www.ekn.se/sv/Om-EKN/Verksamhet/> Hämtad 10/12 2010

http://www.ekn.se/Global/Policydokument/Reglerinsgbrevet_2010.pdf, Hämtad 8/12 2010

<http://www.ekn.se/sv/Garantier/Exportkrediter/> , Hämtad 22/11 2010

<http://www.jur.uu.se/PersonalInfo.aspx?UserId=1108> , Hämtad 4/1 2011

<http://www.konsumentverket.se/Svar-fran-radgivarna/Sok-bland-fragor-och-svar/Sok-bland-fragor-och-svar/Garanti/> , Hämtad 15/12 2010

<http://www.swedishtrade.se/Exportfakta/Handbocker-och-guider/finansieringsguiden/Alternativa-finansieringsupplagg/Finansiering-fore-leverans/> , Hämtad 11/12 2010

<http://www.ne.se/forsakringsbrev>, Hämtad 11/12 2010

<http://www.ekn.se/sv/Garantier/Om-problem-uppstar-i-affaren/Din-sjalvrisk-i-garantin/> , Hämtad 5/1 2011

Övrigt

Exportkreditnämndens allmänna villkor, Allmänna villkor för exportkreditgarantier

Hittad den 17/11 2010 på;

<http://www.ekn.se/sv/Garantier/EKNs-allmanna-villkor/> , länk vidare till ”allmänna villkor för exportkreditgarantier”.

EKN – Intern Kreditpolicy

Skickad av Beatrice Arnesson den 6/12 2010 via e-mail.